

מרגליות מפרשת השבוע

משפטים תשפ"ג - כבוד ובזיון - שקלים

להארות והערות zeevizen@gmail.com

- מה נוכל ללמוד מזה שגנב שטובח או מוכר שה משלם רק ארבעה?
- איזו חומרה מיוחדת יש בעובר עבירה בסתר יותר מהעובר בגלוי?
- מה הנזק של הבורח מבזיון או רודף אחר הכבוד?
- מדוע זכתה לאה להיפקד בבנים לפני רחל, וכן ביותר בנים מרחל?
- מה הריוח של העושה מצוה ומתבזה בה?
- מדוע מעולה העולם הזה לסובלי יסורים?
- מהיכן נלמד שעלינו לכבד את הבריות?
- מה הטעם שרבן יוחנן בן זכאי הקדים שלום לכל אדם?

פִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר או שֶׁה וּטְבָחוּ או מְכָרוּ חֲמִשָּׁה בְּקָר יִשְׁלַם תַּחַת הַשׁוֹר וְאַרְבַּע צֶאֱן תַּחַת הַשֶּׁה (כא, לז).
חֲמִשָּׁה בְּקָר וּגּו'. אמר רבן יוחנן בן זכאי חס המקום על כבודן של בריות, שור שהולך ברגליו ולא נתבזה בו הגנב לנשואו על כתפו, משלם חמישה, שה שנושאו על כתפו, משלם ארבעה הואיל ונתבזה בו (רש"י על פי ב"ק ע"ט).

וַיֵּרָא ה' פִּי שְׁנוּאָה לְאָה וַיִּפְתַּח אֶת רִחְמָה וְרַחֵל עֲקָרָה, הנראה מפורש מהכתוב, כי שתיהן היו עקרות, רק לאה בשביל שהיא שנואה ולא היה לה כבוד כל כך כמו רחל, כי בלי ספק גם לאה היתה אהובה ליעקב אבינו ע"ה, כי בלי זה לא היה יכול להיות עמה, ומקרא מפורש (שם פסוק ל) וַיֵּאָהֱב גַם אֶת רַחֵל מִלְאָה הרי שגם לאה אהובה, ורק רחל - יותר, והנה כי מקרא מלא פָּרַחַל וּכְלָאָה אֲשֶׁר בָּנוּ וּגּו' (רות ד, יא), הרי הקדים גם אחר כך את רחל כי היא עיקרת הבית, וכן בויצא כתוב (בראשית לא, ד) וַיִּקְרָא לְרַחֵל וְלֵאָה, וכן (שם פסוק יד) וַתַּעַן רַחֵל וְלָאָה, הרי שגם אחר שנפתח רחמה של לאה ולא של רחל, עם כל זה היא היתה עיקרת הבית, ואם כן למה לא נפתח רחמה, והלא צדקת גמורה היתה, ומסירת הסימנים יעיד.

ועל כרחק כיון שהיה לה מעט כבוד יותר מלאה, זכתה לאה לכנות כמה שבטים, ורחל - רק שנים, אף שהכבוד שלא ברצונה היתה, ומה ינוכה מכבוד ברצון, ומכל שכן הרודף אחר הכבוד, ומכל שכן בשקר. הרחמן יצילנו.

ומעתה לפי כל הנ"ל נוכל להבין גודל הריוח של הבורח מכבוד, ומכל שכן מי שעושה מצוה היותר קלה ומתבזה הימנה, מלצים וכדומה לזה, כמה ירומם שכרו אף בערך אי - כבוד של גנב המרכיב על כתפיו. והלא מדה טובה מרובה, ומי יוכל לשער גודל הערך של מצוה כללית, כמו יראה, וגם מצוה דרבים בזה, ואין דומה יחיד העושה מצוה וכו' (רש"י ויקרא כו, ח מתורת כהנים).

אחרי הנפישוה, אמרתי להוסיף ביאור המאמר, איך יכיל בקרבו כל שלמות האדם.

ראשית למדנו כמה צריך האדם להתרחק מכל דבר הנאה, כתאוה, וכבוד וכדומה, אחרי שראינו, כי להאדם היותר פחות כגנב, אשר

הדברים המעטים האלה, הוא מרעיש עולם למשכיל אמתי, ואשתומם על עצמי אשר זה כמה פעמים עברתי על זה, ולא עשה בי רושם, כמו בפרשת משפטים של שנה זו. ישתוממו כל חכמי העולם לראות מה מקיף דברי אלקים חיים, אף דברים אחדים.

הדברים האחדים האלה יש בכחם למשכיל לעשותו בעל מדות מצוין, וירא שמים נפלא, למעלה מדעת האדם, וניכר למשכיל שהם בלי ספק דברי אלקים חיים, אף אם לא ידע מי אמרו.

הנה אם כל כך חסה התורה על כבוד גנב, עד שמעט טרחתו שלא בדרך כבוד ולא בבזיון, כי מהסברא - גנב - דרכו להרכיב שה על כתפו, עם כל זה ינוכה מענשו חומש עונש, ואם כן מה ינוכה לאדם כשר דבר שלא בדרך כבוד כזאת, ומכל שכן אם הוא דבר בזיון ומכל שכן בזיון גדול, ועוד גדול, ועוד יותר גדול, מי יודע כמה ינוכה.

כי המתבונן דקות של אי - כבוד למרכיב על כתפיו שה לרגל בכך, ומכל שכן גנב לא ידע הכלם, ועם כל זה ינוכה מעט האי - כבוד, כמעט מנשיכת זבוב, ינוכה חומש עונש, אם כן לפי זה מי ישער כמה דקות הערכים יש בבזיון ממש, ומכל שכן בזיון גדול ועוד גדול, ועוד גדול, קצר כח האדם לחלקם, ורק בשמים יחלקו זאת.

ומעתה יש להתבונן בערך עונש עולם הבא היותר קטן, גדול מעונשי העולם הזה היותר גדולים, כיסורי איוב, כידוע מהרמב"ן ז"ל, נוכל להבין אם ינוכה שם חומש עונש בדבר אי - כבוד, כמו מרכיב שה על כתפיו, לרגל בה ולא ידע להכלם, וכמה ערכים לאין שיעור למתבזה אף מעבירה, כמה ינוכה עונש העולם הבא, ואוי ואבוי לפי זה למי שעושה עבירה בסתר, באין בזיון כלל וכלל.

ומעתה יש לנו להתבונן עוצם ההיזק של הבורח מבזיון, ומכל שכן הרודף אחר הכבוד, כמו שאמרנו על הפסוק (בראשית כט, לא)

הוא שפל גם בעיני כל האדם, עם כל זה כשאין העבירה בשלמות הנאה, כהרכבה על כתפיו ברגיל בזה, ינוכה חומש עונש, אם כי אחר כך אכל הגנב את השה בכל הנאתו, ומזה נוכל להבין כמה ינוכה בשארי חסרון הנאות בהשה בעונשו מלמעלה, וכל זה אם לא חסר לו רק הנאה המוכרחת לו מצד הגניבה, ומה ינוכה אם מצטער בפחד העבירה, ואם עבר עליה, אין ערך ודמיון למצטער בהכרח מצד הגניבה שעם כל זה ינוכה חומש, מי יודע כמה ינוכה מלמעלה על צער מעבירה.

ועוד ראינו הקאנטראסט [ניגודיות] הנפלא בין דבר המתכבד בה, לדבר המתבזה בה, ואף בעבירה ינוכה חומש, והאדם היותר גדול כמו רחל אמנו, בלא רצונה ובלא הנאה, בשביל מעט הכבוד סבלה כל כך. הקש נא, אחי, זה כנגד זה בעיוןך, ולהשתומם מזה, אם כן המתענג מכבוד, ואפילו אם ראוי לזה, ומכל שכן באין ראוי, ומכל שכן בכבוד מעבירה. אהה! אהה!

ועוד נוכל להבין ערך עונש העבירות בשלימות בלי ניכוי, כי הנה ידוע שעבירה היותר קלה שבקלות, עונשה מרובה מיסורי איוב כל ימיו, והמבין יש לו השערה בזה גם כן, ואם כן רואים אנו כמה מעולה עולם הזה לסובלי יסורים, כי הנה עונש קל יש גם על מנהג

בעלמא, ומכל שכן באיסור דרבנן גם רשע מקרי, כמבואר בגמרא (יבמות כ. נדה יב.), ומכל שכן איסור החמור מדרבנן, כידוע כל שהאיסור שלו חמור מן התורה הדרבנן שלו חמור יותר, ומכל שכן איסור דאורייתא ומה גם בין אדם לחבירו, ועם כל זה ינוכה לו חומש עונש, והנראה כי הגנב כשימצא משלם ד' ויתכפר לו, אחרי הבזיון של הגניבה, ונוכל להבין כמה וכמה יסורי איוב סובל בעולם העליון, אם לא היה נמצא כפי הערכים שמלמעלה, אם כן העושה עבירה אחת ובשלמות ובסתר בל יודע לאיש ובכל ההנאות שלה,

היש קץ ליסורי איוב רח"ל שיסבול. המשים לבו לכל זה, איך לא יזחל ויפחד מפחד, ולבו כדונג ימס, כנאמר (תהלים קיט, קכ) סֶמֶר מִפְּחָדָךְ בְּשָׂרֵי. וכן להיפוך, כמה יתעורר האדם לכבוד הבריות, ואם כי שפל, וגם בעלי עבירה, חסה התורה על מעט אי - כבודו לנכות חומש עונש, המכבד הבריות, מכל שכן למכובדים, היש קץ לשכרו, חמש מאות חומשים יותר מרובה מדה טובה למעט כבוד כזאת, ומה גם יותר כבוד ולמכובד, וזהו שאמרו על רבן יוחנן בן זכאי (ברכות יז.) מעולם לא הקדימו אדם שלום, אפילו נכרי בשוק, ולשיטתו אזיל.

(חכמה ומוסר* ח"א סי' קנז)

* * *

• מה מועיל לאדם מה שמתגדל עוד ועוד בתורה, לבר מעצם המצוה?

• האם לכל אדם מורידים רק חמישית מהעונש עבור הבזיון, או שדוקא לגנב כן הוא, ומדוע?

• מדוע לימוד התורה מכפר על האדם שלא יצטרך יסורים?

• מה הריחוק של האדם בזה שאינו מתבייש מפני המלעיגים עליו בעבודת ה'?

הנפש, ואפשר כל יום ויום, בודאי מסלקים להם כל העונש של יסורי הגוף על ידי יסורי הנפש האלו.

וזהו מה שאמרו בספרי (האזינו פיסקא שו). יַעֲרַף פְּמָטָר לְקַחֵי (דברים לב, ב), רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר אין יַעֲרַף אלא לשון הריגה, שנאמר (דברים כא, ד) וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֵגְלָה בְּנַחֲל, על מה עגלה מכפרת על שפיכות דמים, כך דברי תורה מכפרים על כל עבירות. פְּשָׁעֵי־עַלְי דָּשָׂא, ועל מה שעירים מכפרים על חטאות, כך דברי תורה מכפרים על חטאות. וְכַרְבִּיבִים עַלְי עֲשָׂב, מה רביבים באים תמימים ומכפרים, כך דברי תורה מכפרים על כל עונות ועבירות. עד כאן הספרי. והיינו שאפילו כבר הגיע לדרגת לימוד התורה וְכַרְבִּיבִים עַלְי עֲשָׂב שהתורה נמשכת אחריו כרביבים, כמבואר בספרי שם, פְּשָׁעֵי־עַלְי דָּשָׂא, כשאדם הולך ללמוד תורה תחילה אינו יודע מה לעשות, עד ששונה שני ספרים או שני סדרים ואחר כך נמשכת אחריו כרביבים, לכך נאמר וְכַרְבִּיבִים עַלְי עֲשָׂב, שאין לו כבר צער במיעוט שינה שהם יסורי הגוף, מכל מקום לימוד התורה מכפר כיון שיש לו יסורי הנפש כמו שנתבאר.

ומזה אנו רואים כמה גדול כח לימוד התורה, כי חוץ מגודל השכר שתלמוד תורה כנגד כולם, עוד מרויחים מזה להפטר מעונשי הגוף אשר מגיע לאדם אשר עבר עבירות חמורות, וצריך להתייחס ביסורים גם אחרי עשיית התשובה, וגם אחרי כפרת יום הכפורים, וגם ישנם אנשים כאלו אשר מתביישים מחבריהם שהם יאמרו שכבר נהיה לצדיק הלומד שיעורים, שחוץ ממה שכתוב בשולחן ערוך (אורח חיים סי' א ס"א) שאל יבוש מפני המלעיגים, עוד

וכל מה שמתגדל יותר בתורה, הוא מבין בהבנה יותר גדולה מה שפגם על ידי מעשיו הרעים, ועל ידי זה הוא מתבייש מאד. וזהו יסורי הנפש שמועילים גם לגבי גנב שנתבייש פעם אחת להוריד חמישית מעונשו, כמו שאמרו (בבא קמא עט:): אמר רבן יוחנן בן זכאי בא וראה כמה גדול כבוד הבריות, שור שהולך ברגליו צריך לשלם חמשה, שה שהרכיב על כתיפו משלם ארבעה. הרי מבואר שמה שהורידה התורה חמישית העונש מגונב שה הוא עבור הבושה שהיתה לו במה שהיה צריך להרכיבו על כתיפו.

ורואים מכאן עד כמה מגיע כח הבושה שהוא יסורי הנפש, שמועיל גם לגבי גנב שדרכו להרכיב שה על כתיפו להפחית חמישית מהעונש, כל שכן באלו הלומדים תורה, ובכל יום מתעלים בהבנה יותר גדולה עד כמה פגמו למעלה בחטאם, ועל ידי זה מתביישים מאד, ובודאי מקיל ומסיר מהם כל העונש שהיו צריכים לסבול, שהרי בושה של יום אחד ושל שעה אחת מורידה חומש מהעונש לגבי גנב, ואם כן הרי בחמישה פעמים שמתבייש ויש לו מזה יסורי הנפש, בודאי מורידים ממנו כל העונש.

ובפרט שיש לומר, שמה שבגנב לא מורידים ממנו אלא חמישית מהעונש, הוא משום שהוא בעצמו לא החשיב את הבזיון והבושה אלא לחמישית מהעונש, שהרי לא הרויח בגנבתו רק שה שגנב, והוא בעצמו החליט כן, ולכן לא הורידה לו התורה רק חמישית מהעונש. מה שאין כן בשאר בני אדם יכול להיות שהיסורים האלו אפילו בפעם אחת מורידים הרבה יותר מחומש שמגיע לו לעונש על החטאים. וכל שכן לאלו הלומדים תורה שמגיע להם בעצמם על ידי גדלותם בתורה יותר מחמישה פעמים בושה וצער ויסורי

מרויח מזה שאם יש לו בושה מזה בעשיית המצוה עוד מרויח יותר, ובפרט לפי מה שאמרנו שמה שמנכים להגנב רק חמישית מהעונש הוא משום שהוא החליט בעצמו שהבושה אינה שווה לו אלא חמישית מהעונש. ואם כן באופן כזה ששווה לו לאדם הבושה

כפי עשיית המצוה, אם הוא מתבייש בעשיית המצוה אם כן הרי החליט האדם שהבושה שווה לו כפי ערך המצוה, אם כן מי יודע מתן שכרן של מצוות, ובודאי ינכו לו מהעונשים כפי ערך המצוה. (אכן ישראל' דרשה ג לשבת שובה)

* * *

• איך אנו רואים במשפטי העמים את עיוות המשפט יותר מתיקונו?

• מדוע שופטי העמים אינם מסוגלים להוציא משפט אמת?

• מה עלינו ללמוד מזה שהתורה חסה על הגונב שה וטבח או מכרו שמשלם רק ארבעה?

• פירוש מה שאנו אומרים בתפילת א-ל אדון, זכות ומישור לפני כסאו, חסד ורחמים לפני כבודו.

• מדוע אמרו חז"ל שהריין צריך לראות כאילו חרב מונחת לו בין ירכותיו וגיהנם פתוחה לו מתחתיו?

של הגנב כי ימצא, כי ההרגשה היא: מי ימסרנו לידי ואקרענו כדג. האם את השיקול דעת המהול בהרגשות אלו נוכל להחשיב 'משפט אמת'.

ברור הדבר, שהרגשה זו לא רק שאינה פועלת אצלנו כלפי זולתנו, אלא גם האדם באהבתו את עצמו, דהיינו גם הגנב בעצמו, לא ירהיב עוז לטעון שיקילו בעונשו מפני שהיה לו קשה לשאת את הגניבה על שכמו וכו' וכו'.

אין זאת כי אם מפני שהמשפט לאלקים הוא (דברים א, יז), שההתפעלות לא קיימת בו, ואהבתו לברואיו לא תפסח גם על בריה בעלת מעשים רעים כמו הגנב, ויתרה היא לאין תכלית מאהבת הנבראים לעצמם, עד שאפילו מה שאהבת האדם לעצמו לא יוכל להרגישו. אבל מקור האהבה האלוקית שגם הציווי של וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ (ויקרא יט, יח) ממנו הוא, הוא כביכול מרגישו ומתחשב בו. ולא יאבד בעומק משפטו גם רגש דק שבדקים לזכותו של הגנב.

ולמדתנו התורה בזה, כי בעת שבתנו למשפט, או בכל שיקול דעת אחר במשך כל היום כשאנו שופטים על כל ענין ואדם יחד, נשמור בכל עוז את שכלנו בל ינוגע ממידות השונות שבחומר, ולא יתערב כל נגיעה בשכל השופט.

בשירת א-ל אדון אנו אומרים זכות ומישור לפני כסאו, חסד ורחמים לפני כבודו, והכוונה היא כי מידת החסד והרחמים של השי"ת אינם מגרעים כלום מהזכות ומהמישור אשר לפני כסאו יתברך, כס משפטו.

ועלינו להלך בדרכיו יתברך וכמו שנאמר (דברים כח, ט) וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָּיו.

ולכן אמרו חז"ל (סנהדרין ז, א) לעולם יראה דיין - והוא הדין כל אדם בשיקול דעתו - כאילו חרב מונחת לו בין ירכותיו וגיהנם פתוחה לו מתחתיו וכו', כי על ידי פחד זה יזדכך שכלו מן ההרגשות החומריות שלא ישלטו עליו.

(רבי יוסף אריה ליב נגריק')

(בספר מוסרי קלצק עמ' קעט)

* * *

• מדוע אומר רש"י שהתורה היתה צריכה להתחיל ב'החדש הזה לכם', הלא מבראשית אנו לומדים את יסוד האמונה?

• איזה יסוד נוכל ללמוד מהדין שגנב שטובח או מוכר שה משלם רק ארבעה?

רש"י (בראשית א, א) מביא וזה לשונו, **אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחדש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל וכו' עיין שם.**

וצריך ביאור, שמכל מקום יש צורך לפתוח בבראשית כדי לדעת ולהבין את יסוד האמונה ופרטי הבריאה הנלמדים גם מפשט הפסוקים, שממה שנכתב בפרשה יודעים שיש בורא ויש בריאה ואין העולם קדמון, ומבינים מכך שמי שברא את העולם לא יניח לכל אחד לקלקל, להחריב ולעשות כרצונו.

יודעים את ההיסטוריה וכל סדר הבריאה ומה נברא בכל יום, יודעים אנו שהכל נמסר דור אחר דור מאדם הראשון עד מתן תורה, יכלו לשמוע מאדם הראשון על בריאתו, ועל יצירת חוה וכל מה שנעשה אחר כך, ואף אחד מהם לא שיקר, ומזמן מתן תורה לפני למעלה משלשת אלפי שנה לא נשתנה בה כקוצו של יו"ד.

ואמנם רק השומרים את התורה יודעים כן מן התורה, כי יודעים שקבלנו הכל במסורת איש מפי איש מאדם הראשון עד מתן תורה ומאז לא נשתנה בה מאומה, וכשמקיימים את התורה הכל ברור, אך מי שאינו לומד ושומר תורה אינו יכול לדעת גם ידיעה פשוטה זו, אם נשאל אותו מדוע הוא מסתפק, והרי אפשר לשאול לפלוני ששמע מפלוני איש מפי איש, הוא לא יבין אותנו, הוא יאמר עשרות תירוצים שהאחד סותר את חברו ולא יקבל.

אבל המקיים תורה ומצוות, יכול לדעת מפרשת הבריאה את כל ענין הבריאה ופרטיה ויסודות האמונה, ואם כן פשוט שהיה צריך לפתוח מבראשית ולא מ'החדש הזה לכם', כי מכאן אנו יודעים ברור שביום ראשון נברא האור, וכן כל שאר הבריאה, וצ"ע.

ונראה בכוונת רש"י, שגם משאר ענייני התורה ומצוות התורה כמצות 'החדש הזה לכם' יכולים לדעת שיש בורא עולם, כי אם מתבוננים בכל מצוה בעמקות ובהבנת השכל, הרי מבינים שבן אדם אינו מסוגל לצוות עליהם, ולהגיע לעניינים כה דקים ולרגישות כל כך גבוהה.

דוגמא לזה מפרשת משפטים, **פִּי יִגְנֹב אִישׁ שׂוֹר או שָׂה וְיִטְבְּחוּ או מְכָרוּ חֲמִשָּׁה בָּקָר יְשָׁלֵם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשָּׂה**, ומביא רש"י דברי הגמרא **אמר רבן יוחנן בן זכאי חס המקום על כבודן של בריות, שור שהולך ברגליו ולא נתבזה בו הגנב לנושאו על כתפו, משלם חמישה, שה שנושאו על כתפו, משלם ארבעה הואיל ונתבזה בו, עד כאן לשונו.**

הנה רואים את הדקות והרגישות, עד כמה התורה מתחשבת באדם, שאף על פי שהוא גנב, מכל מקום כיון שנושאו על כתפו וזלזל בעצמו, משלם רק ארבעה. **האם בן אדם יכול להבין כך? זה מוכיח שהציווי הוא מבורא עולם!**

(מחשבת מוסר' ח"א עמ' סב)

• **ביאור הפיוט אור פניך עלינו אדון נשא. ושקל אשא בבית נכון ונשא. ובצדק הגה ערך כי תשא.**

• **פירוש הפסוק וראית את אחרי ופני לא יראו בדרך רמז.**

• **במה צריך להקפיד העוסק בתורת קרבן שנחשב כאילו הקריב, יותר מהמקריב קרבן בפועל?**

אור פניך עלינו אדון נשא. ושקל אשא בבית נכון ונשא. ובצדק הגה ערך כי תשא. החיינו בגשם א-ל רם ונשא (יוצר למוסף פרשת שקלים).

אָשָׂא בְּבֵית נְכוֹן וְנָשָׂא, שכאשר יתגלה לנו אורו של מלך המשיח, נחזור לשקול שקלים בבית הגדול והקדוש שנקרא שמו יתברך עליו.

אכן עתה שעדיין לא זכינו לקץ הימין, הננו מבקשים **וּבְצַדֵּק הִגָּה עֲרַךְ פִּי תִשָּׂא**, והכוונה שהנה כלל גדול הוא שכאשר אין ביד אדם להקריב קרבן בפועל, והוא בהכרח יוצא ידי חובתו בדיבור בבחינת **וְנִשְׁלַמָּה פְּרִים שְׁפִתָּינו** (הושע יד, ג), אזי צריך הוא לכוין מחשבתו שיהיה דיבורו ראוי והגון בכוונה שלימה ורצויה, יותר מאילו היה מקריב קרבנו בפועל. שהרי מי שמקריב בפועל קרבנו, אף אם אינו מכוין מחשבתו כל כך, מכל מקום הרי מעשה הקרבן בידו. אך החפץ לצאת באמירה בעלמא אין בידו אלא המחשבה והרצון, ואם לא יכוין מחשבתו לא עלתה בידו כלום.

אכן אנחנו מכירים ויודעים, שאין דיבורנו כראוי ובמחשבה נכונה, כדי שנוכל לצאת ידי חובתנו כאילו שקלנו מחצית השקל בפועל, על כן אנו מתפללים **וּבְצַדֵּק הִגָּה עֲרַךְ פִּי תִשָּׂא**, שיצדיק הקב"ה את הגה פינו וניב שפתותינו, כאילו היינו מקיימים מצות מחצית השקל בפועל. ואף שאין ארשת שפתנו בכוונה הנכונה והרצויה, מכל מקום אנחנו נצטדק **עֲרַךְ פִּי תִשָּׂא**, כלומר שיעריך הקב"ה שפלות דורנו, ולפי ערך השפלות והסתרת הפנים בו אנו נתונים, די לנו גם בדיבור זה.

(דברי יואל"ה פרשת ויקהל, דרוש לפרשת שקלים עמ' שפד)

נראה לפרש הפיוט, שהנה אמרו ז"ל (חגיגה יב, ב) בראשית רבה יא, (ב) **אור שברא הקב"ה ביום ראשון, אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שנסתכל הקדוש ברוך הוא בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים עמד וגנזו מהן וכו' ולמי גנזו לצדיקים לעתיד לבא, עד כאן.**

ועל כן אנו מפילים תחינתנו, **אור פניך, היינו אור שבעת הימים הגנוז לעתיד לבוא, עֲלֵינוּ אָדוֹן נָשָׂא**, שיאיר עלינו באור הגנוז שהוא אורו של מלך המשיח.

ויש לפרש מה שאמר **אור פניך**, שהנה **החתם סופר** זלה"ה (בתורת משה) כתב לפרש מאמר הכתוב (שמות לג, כג) **וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרֵי וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ** בדרך רמז, שהנה אנו רואים כמה דברים סבות מסבות שונות הנעשים בארץ מתחת, אשר אנו מתמיהים עליהם למה עשה השי"ת ככה, אבל לאחר רבות בשנים אנו מבינים ורואים למפרע הכל כאשר לכל כל הסיבות תכלית כוונתם, כי היו כולם הכנות כדי שיעשה דבר גדול כזה. וזהו **וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרֵי**, לאחר שנעשה תכלית הדבר תראה ותבין למפרע מה שהיה ומה שנעשה, אבל **וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ**, כלומר לפני עשיית הדבר לא יראו ולא יבינו תכליתו, עד כאן דבריו.

ועל כן תפלתנו **אור פניך עלינו אדון נשא**, שיעביר השי"ת מאתנו את הסתרת הפנים הגדולה, ונזכה לאור פניו יתברך, דהיינו שלפני בוא הדבר נדע תכלית הדבר ותועלתו, ואנחנו מקבלים עלינו **וְשָׁקַל**

^ה רבי יואל טייטלבוים מסאטמאר. תרמ"ז-תשל"ט.

^י רבי אלעזר מנחם מן שך, ראש ישיבת פוניבז'. תרנ"ח-תשס"ב.